

ภาคผนวก

การศึกษาในอนาคต

การปฏิรูปการศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษานี้ ได้คาดคิดไว้ในปัจจุบันจะไม่สามารถนำมาใช้ได้ทันที แต่ต้องรอเวลาช่วงระยะหนึ่งอาจเป็นระยะสั้นหรือยาวหลายๆ ปีก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาในอนาคตก็เช่นเดียวกันเป็นการพยากรณ์ถึงอนาคตที่จะเป็นไปทางการศึกษา ดังนั้น ปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันคือการคาดคะเนผลที่ได้รับในอนาคตนั่นเอง

การศึกษาในอนาคต

ลักษณะที่สำคัญของการศึกษาในอนาคตมีอยู่ 6 ประการด้วยกัน คือ. (Hummel, 1977 : 181-185)

1. การวางแผน
2. การศึกษานอกระบบ
3. การศึกษาตลอดชีวิต
4. ประชาธิปไตยทางการศึกษา
5. การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
6. ความร่วมมือขององค์การนานาชาติ

1. การวางแผน

ในอนาคตระบบการศึกษาต้องคำนึงถึงการวางแผนการศึกษาเป็นอันดับแรก การวางแผนหมายถึง กระบวนการเตรียมเรื่องที่จะตัดสินใจ เพื่อให้มีการดำเนินงานที่จะสามารถนำปัจจัยที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ให้เต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ และภายในระยะเวลาที่กำหนด

ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดทางเลือกต่างๆ ในอนาคตที่จะก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนการศึกษาส่วนใหญ่มักเป็นไปตามความมุ่งหมายทางการเมือง เพราะมีจุดประสงค์ที่จะต้องให้การสนับสนุนโครงการของสังคมเป็นหลักสำคัญ

เมื่อ 2-3 ปีก่อนนั้น การวางแผนการศึกษาจะคำนึงถึงปริมาณเป็นหลักเพื่อให้สัมพันธ์กับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและความต้องการทางด้านกำลังคน และความต้องการทางสังคม อันได้แก่ ครอบครัวและบุคคล แต่ต่อมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งพบว่า การวางแผนการศึกษาจะยึดการขยายปริมาณเป็นหลักไม่ได้ จะต้องคำนึงถึงคุณภาพควบคู่กันไปด้วย

นอกจากนี้ในการวางแผนการศึกษา จะต้องคำนึงถึงว่าอนาคตของการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับส่วนประกอบภายนอก อันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมมากกว่าส่วนประกอบภายในระบบการศึกษาเอง อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทำให้เชื่อว่าการวางแผนเพื่อการแก้ไขหรือการพัฒนาการศึกษาจะเป็นไปในลักษณะทำนองเดียวกัน

2. การศึกษานอกระบบ

ประเทศต่างๆ เกือบทั่วทุกแห่งในโลกได้ให้ความสำคัญ และมีการพัฒนาการศึกษานอกระบบ (Non - Formal Education) เหมือนอย่างที่ยิวาน อิลลิช ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ Deschooling Society ว่า สถาบันโรงเรียนจะสลายตัวไปในอนาคตอันใกล้นี้ เทคนิคการสอนในการศึกษานอกระบบโดยเฉพาะการศึกษาผู้ใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ที่สำคัญคือ การใช้สื่อสารมวลชนมาใช้ในการศึกษา

จากอิทธิพลดังกล่าว โรงเรียนจะเปิดประตูออกสู่โลกภายนอกมากขึ้นด้วยวิธีนี้ จะทำให้เกิดการผสมผสานกันได้ดีขึ้นระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน และจะทำลายกรอบประเพณีอันแข็งแรงที่ล้อมไว้ของโรงเรียนลง จะมีปฏิบัติที่เรียกว่ากิจกรรมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การพัฒนาทางด้านนี้จะส่งผลสะท้อนทางด้านวัฒนธรรมและความสามารถให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน อาทิเช่น ชั้นเรียนต่างๆ จะมีอายุผู้เข้าเรียนสูงขึ้น แทนที่จะมีเพียงกลุ่มของนักเรียนที่ขึ้นขึ้นไปตามระดับความรู้เท่านั้น อันจะมีผลทำให้มีการศึกษาส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายนอกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของการศึกษาดังกล่าวนี้อาจขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจในอนาคตเป็นหลัก ถ้าเศรษฐกิจเจริญจะมีอัตราการเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเศรษฐกิจตกต่ำอัตราจะลดต่ำลงด้วย เว้นแต่ในกรณีที่ต้องการให้มีประชาธิปไตยทางการศึกษา ต้องการให้มีสถาบันการศึกษาแบบใหม่หรือศูนย์วัฒนธรรมและการศึกษาคงอยู่

3. การศึกษาตลอดชีวิต

ในระยะยาวความคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) จะเปลี่ยนโฉมหน้าของการศึกษาขึ้นทั่วโลก ทั้งนี้ เพราะเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาเกิดขึ้นที่ใดก็ตาม มักจะนำหลักการศึกษาดูตลอดชีวิตเข้ามาพิจารณาด้วย ซึ่งหมายความว่า ระบบการศึกษาจะมีการเกี่ยวเนื่องและเกาะตัวกันมากขึ้น และจะมีบุคคลเข้ามามีส่วนในขบวนการเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาก่อนวัยเรียน (Pre-School Education) จะแพร่หลายทั่วโลก คนหนุ่มสาวจะอยู่ในโรงเรียนเป็นระยะเวลายาวขึ้น และมีการสนับสนุนการศึกษาของผู้ใหญ่มากขึ้น ตลอดจนให้โอกาสในการศึกษาของผู้สูงอายุอีกด้วย

การศึกษาในปัจจุบันเสมือนเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุด ในสหรัฐอเมริกา มีนักเรียนอยู่ในโรงเรียนมากกว่า 50 ล้านคน และในประเทศอินเดียมีนักเรียนอยู่มากกว่า 100 ล้านคน ซึ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้ต้องเพิ่มงบประมาณของชาติมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงจำเป็นที่จะต้องหาวิธีการศึกษาที่ใช้งบประมาณไม่สูง และมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ในการขยายตัวของระบบการศึกษา บางครั้งจะมีการต่อต้านจากพวกที่ไม่มีความคิดก้าวหน้า ดังนั้น นอกเหนือไปจากการปฏิรูปการศึกษาแล้วจะต้องมีอำนาจโดยเฉพาะที่จะใช้บังคับที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จด้วย ในประเทศที่มีสถานการณ์ทางการเมืองไม่มั่นคง จะขาดแรงดันที่สำคัญอันจะทำให้การปฏิรูปสำเร็จได้ และพอจะสันนิษฐานได้ว่า นวัตกรรมที่น่าสนใจในอนาคตจะเกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาใหม่ๆ

4. ประชาธิปไตยทางการศึกษา

ในหลายๆ ประเทศในโลกได้ถือว่าประชาธิปไตยทางการศึกษาเป็นนโยบายที่สำคัญทางการศึกษา และเป็นแนวโน้มที่จะมีต่อไปในอนาคต โดยพยายามให้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง และพยายามให้ทุกคนได้รับความเสมอภาคในโอกาส ความเสมอภาคไม่ได้หมายความว่าเพียงการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันทั้งหมด แต่รวมหมายถึงทุกคนจะได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดด้วย

5. การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้การเปลี่ยนอาชีพเป็นของธรรมดา

ความสามารถในการปรับตัวจะเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าที่จะยึดถือความรู้เฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งหรือ ความชำนาญทางเทคนิค

เมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมา คนส่วนใหญ่คาดว่าในระยะเวลาอันสั้นจะมีการปฏิวัติการศึกษาอย่างสมบูรณ์ โดยเทคโนโลยีทางการศึกษาใหม่ๆ คือ จากระบบโฮตทัศน์ศึกษาสู่ยุคคอมพิวเตอร์ ถึงแม้ความจริงพบว่าการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมเนื่องจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็ตาม แต่ก็เป็นไปได้ในจำนวนน้อยกว่าที่คาดไว้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายในอนาคตเนื่องจากเทคโนโลยีใหม่ๆ จึงยังคงไม่เกิดขึ้น

6. ความร่วมมือขององค์การนานาชาติ

องค์การนานาชาติและองค์การในภูมิภาคต่างๆ ได้มีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาในอนาคต โดยได้นำแนวคิดใหม่ๆ เป็นแนวให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในอนาคตของชาติ เผยแพร่ความคิดออกไปอย่างรวดเร็ว และนอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่สำคัญทางความคิด การวิจัย การพัฒนา และการให้บริการแก่ประเทศทั้งหลายในโลก

องค์การนานาชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การยูเนสโก ได้สร้างข่ายงานในการแลกเปลี่ยนข่าวสารและประสบการณ์ทางการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งที่สำคัญสำหรับขบวนการนวัตกรรมในปัจจุบัน

การพึ่งพาซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นทั่วโลก จะทำให้การประสานงานระหว่งนานาชาติทางด้านการศึกษาจำเป็นมากขึ้น อันจะเป็นผลทำให้ปัญหาทางการศึกษาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขในลักษณะที่คล้ายกัน มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการประสานงานร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากขึ้น ความร่วมมือนี้จะเป็นไปได้ถ้ามีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ไม่แต่เฉพาะรัฐบาลเท่านั้น แต่รวมถึงกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย